

מסורת הש"ס

(א) י"ל שהוא שם מבורך,
(ב) נלקמן קסה: ב"ק מבין;
(ג) נלקמן קסו: (ד) נ"ח מ"ח;
שם ק' ע"ל ד"ה ורבינו
ומ"ס: כמדות נח ע"ל ד"ה
חוק ומ"ס: פסחים ק"ב. ד"ה
ל"ח.

תורה אור השלם

1 ולא חסב נחלה ממשנה
למטה אחר כי א"ש
בנחלתו ידבקו משה ב"ב
ישראל:
2 ולא חסב נחלה לבני
ישראל ממשנה אל משה כי
א"ש בנחלת משה אבותיו
ידבקו בני ישראל:
במדרש לו ו
3 ושגוב הוליד את יצחק
ויהי לו עשרים ושלש
ערים בארץ הגלעד:
דברי הימים א ב כב
4 ואלעזר בן אהרן מת
והקברו אחר בגבעת פינקס
בגו אשר נתן לו בהר
אפרים: יהושע כג לג

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומטה וירשה
תלמוד לומר: (ב) תוב' ד"ה
מטה מתי מורישיה ומתו
מורישיה וירשה יצחק וא"ת
כיון דנן יורש נחלו בכנס:

מוסף רש"י

לבעל שאינו נוטל בראיו
בכמחזק. אין הבעל יורש
את אשתו כראוי לנא לאחר
מיתתה, כמחזק לה נדנים
(ב"ק כח).

מוסף תוספות

א. דמסתבר שלא הוליד
ממנה עד ששעה בי רב
חיותו טרי וחיותו טרי שני.
תוס' כמדות נח. ב. דאמר
בירושלמי שהיה קרוב. שם.

תניא אידך לא הסוב נחלה ממטה למטה אחר כפיצת הבעל הכסוב
מדבר אחר אומר כפיצת הבעל או אינו אלא כפיצת הבעל
אומר לא הסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה הרי פיצת הבעל
אומר לא מה אני מקיים ממטה למטה אחר כפיצת הבעל הכסוב

מזכיר. ומשמעות דורשין איכא
ביניהם מנה דברייתא קמייתא פשיטא
ליה דקרא נחלה דהיינו ממטה
למטה אחר כפיצת הבעל מיירי
כדמפרש לקמיה מדכתיב ביה אחר
והלך מוקי לקמא כפיצת הבעל דמרי
קראי כפיצת הבעל למה לי וסבירא
ליה להאי מנה דלאמרין צעלמא
(פסחים כד). דכל היכא דאיכא למידרש
דרשינן ולא מוקמינן צלמא יתירי ומנה
נחלה לא סבירא ליה הך דרשא
דאחר דלקמן ומוקי מסבירא קרא
קמא כפיצת הבעל דקרי ליה טפי
מצעל ומתוך כך אייתר ליה קרא
תניינא לסיבת הבעל. כן נראה צעני
ועיקר: דנוי עלמא מיהא. אפילו
מנה דברייתא קמייתא סבירא ליה
דהאי ממטה למטה אחר כפיצת הבעל
מיירי: מאי משמע. למנה קמא קצעי
ליה דצעלמא לצרייתא דברייתא
קמא סבירא ליה כפיצת הבעל משום
דקרוצ לאמו טפי מצעל אייתר
ממטה למטה אחר לסיבת הבעל ולא
ממשמעותא מוקי ליה הכי אלא
מייתורא אלא לת"ק דאמר דהאי
ממטה למטה אחר פשיטא ליה
דכפיצת הבעל מיירי ואיכו מגלי
דאידך קרא דכפיצת הבעל מיירי ממנה
משמע ליה סיבת הבעל: אמר קרא
א"ש. דמשמע צעל כמו איש נעמי
(רות א) כלומר כפיצת הבעל קפיד
קרא. סיפא דהאי קרא דממטה למטה
אחר כי איש בנחלתו ידבקו מטות
בני ישראל כלומר הבעל בנחלתו
ידבקו ולא בנחלת שטת אחר: פרוייהו
נמי ויש כפיצת הבעל. דכתיב בקרא
קמא ממטה אל מטה כי איש בנחלת

מטה אבותיו ידבקו בני ישראל ואי איש משמע ליה סיבת הבעל
תרוייהו נמי כפיצת הבעל ומיהו גס המתוך היה יודע דכתיב קרא
איש כתיב דיל קרי כי רב הוא ואמאי דבעין לעיל ממנה משמע
דהאי קרא ממטה למטה אחר כפיצת הבעל מיירי אלא איך למימר
דשפיר משמע דכפיצת הבעל מיירי דהא כתיב ביה איש ומתה על
עמך למה גס הראשון אינו מדבר כפיצת הבעל כיון דכתיב ביה
איש אלא מתוך שמויתר מוקי ליה כפיצת הבעל והוא איש דקרא
קמא לדרשא צעלמא אלא וגם המקשה משיב תרוייהו נמי איש כתיב
צו ומה ראית שיהא אחרון דוקא וקמא לדרשא אדרבה קמא לגופיה
לסיבת הבעל ונחלה לדרשא ואכתי מאי משמע דנחלה כפיצת
הבעל: ידבקו. אין לשון דבק אלא בין איש לאשה דכתיב ודבק
באשתו (בראשית ג) דכיון דמפורש כל כך דכתיב ביה לשון דביקה
ודאי כפיצת בעל מיירי ומתהא הוא דהוא פשיטא ליה לתנא ואע"ג
דבקרא קמא נמי ידבקו כתיב תרי לדרשא צעלמא: משום. משמע
צעל דביקת מטות על ידי בעל הוי: פרוייהו נמי מטות כתיב צו
לא גרס: רב אשי אחר. הכי משמע קרא לא הסוב נחלה ממטה
האשה למטה אחר שירשנה צעלה אס תנשא לו שהוא אחר לגבה
אכל אס נוספת הנחלה על ידי צנה שירשה אינו אחר ממש לגבה
אציה דנחלה זו ראויה לה אילו היתה קיימת מנין שלא יירש אלא קרוביה מ"ל האז או צנה יירשנה שהעין יורש את זקנו דכתיב (במדבר כ)
ואם אין לו צה עיין עליה שכן הצה יורש אציה: כמחזק. ירשה שהיא מוחזקת ככר קודם מיתתה כגון שמתה אציה ואחר כך
מתה היא ומנין שלא יירש דסד"ל כיון דבעל קודם לצנה יירשה וה"ל כשמתה ואחר כך נפלה לה ירשה יקדים האז לצנו דק"ו
הוא הוי דמחזקין בן הוא קודם צעלמא דבראי נמי הוא יורש ק"ו מכן שירש: בראי: וירשה יצחק. ולא שגוב אציה לפי שאין
הבעל נוטל בראיו דלילי הוא נוטל בראיו ולא יורשה הוא הוי יורשה אלא קודם שגוב אציה: וירשה יצחק. לאשמו: נחלה
הראוי לו וירשה צנו. מאשר ניתן לו צה אפרים (יהושע כד) קדייק דמשמע שגוב לדין אלעזר ופנתם על עסק ירשה זו לפי שהיתה ראוייה
לאלעזר ונתנה צבית דין לפנתם צנו לפי שאין הבעל נוטל בראיו. ורבינו חננאל פירש דדייקין מדכתיב צהאי קרא צנו וכי אילו כתב
גבעת פנתם ולא אחר צנו הלא ידוע שפנתם צנו אלעזר הוא ומפני מה כתב צנו ללמד כי זו הגבעה היתה ראוייה לאלעזר וירשה פנתם
צנו דכיון מיעוט משמע צנו ולא הוא מכיל שהיתה ראוייה לאלעזר והלכך ליכא למימר דנפלה ליה משדה חרמים שחלק פנתם לא היה
ראוי לאלעזר כן כתוב בפירושו רבינו חננאל: וצני אחוס. יורשין אחי אמן: תנא צני אחוס ולא צנו אחוס. וכדמפרשין לקמיה:

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

ק"ג.

תרוייהו נמי ידבקו בתיב בהו. פעמים שלא היו צריכין צפוסקים
וכן מלינו בסוף שור שגנה את הפרה (ב"ק דף נה). מפני
מה לא נאמר דכדכרת הראשונות טוב כו' א"ל עד שאתה שאלני
כו' שאני יודע אס נאמר בהן טוב או לאו כלך אלך ר' תנחום כו'
ומיהו הכא תימה דמדלקשי ליה
תרוייהו איש כתיב צו משמע ידע
פסוקים ולא היה לו לתרץ אמר קרא
ידבקו כיון דתרוייהו נמי ידבקו כתיב
וצקונטרס פ"י יפה וקמא נמי ידע
דתרוייהו איש כתיב צו ואמא לשנויי
הא דקא צעי מאי משמע דשפיר
משמע תרוייהו דלירי כפיצת הבעל
מדכתיב צו איש אלא דמוקי מנה
איש דקרא קמא לדרשא אחרונה
והוא דקאמר אמר קרא ידבקו לא
משמע ליה מאיש מידי דדריש מידבקו
ידבקו דקרא קמא לדרש לדרשא
אחרונה: וצ"ל בה משמיה דרבי
יהושע בן קרחא. אומר ר"י דקרחא
הוא רבי עקיבא שהיה קרם כדאיתא
בפרק נחלה דכדכרת (דף נה). וס'
ד"ה (ח) דקאמר בן עזאי כל חכמי
ישראל דומין לפני כקליפת השום חוץ
מן הקרם הזה והיה לו בן ששמו
יהושע כדאמרין צעלמא (דף קא).
א"ל רבי יהושע צנו של רבי עקיבא
לר"ע ואין נראה לרבינו תס דנתי
דצן עזאי הוא דקאמר ליה הכי בלשון
דחיתומא חס ושלום שהיה להעלות לו
שם על שם קרמות דגנאי הוא כמו
עלה קרם (מלכים ג) וצפרק שואל
(שם דף קנב). דלמנא ליה הוה נחלה
לרבי יהושע מהכא לקרמינא כמה
הוי כו' שהיה מגנה אותו על שהיה
קרם ועוד דאמרין בפרק נחלה
דמגילה (דף כח). שאל רבי את רבי
יהושע בן קרחא צמה הארכת ימים
כו' א"ל רבי צרכני א"ל יהי רצון
שמגיע לחצי שנותי ואי קרחא הוא
ר' עקיבא הלא לא נשא צה כלל
שבע עד שקבל עליו ללמוד ואי היה

כבר בן ארבעים שנה דתניא (ספרי פ' הברכה) ארבעים שנה עסק
בפרקמטיא וארבעים שנה למד וארבעים שנה לימד וכל ימיו ק"כ
שנה ואפילו נולד ר' יהושע צנו מיד כשנשא אשתו לא היה כי אס
צן פ' כשנולד רבי דאמר בפרק נחלה דקידושין (דף עג): עד שלא
מת רבי עקיבא נולד רבינו הקדוש ופחות ממאה וארבעים לא היה
ר' יהושע כשצריך את רבי צעלמא נשערים לא היה מצרכו וכבר
היה רבי צן ששנים שנה ומה צרכה היא זו לצרכו צעשר שנים ועוד
דסבירא שלא נולד עד ששור ר' עקיבא מצי רב אחר כ"ד שנה א"כ
כשהיה ר' יהושע בן ק' וארבעים כבר היה רבי צן פ"ד שהוא
יותר מחצי ימיו ועוד שפ' רבינו נסים צעלמא שמתה צעלמא
רבה דחוק מן הקרם היה רבי אלעזר בן עזריאל אלא אומר ר"ת
דקרחא הוא שם אדם כמו קרח: ב"ה בחיי מורישיה (ט)
וירשה יצחק. וא"ת דצן יורש צראי נכסי אמו וצעל אינו יורש
מנלן דצעל קודם לצן וי"ל כיון שהצעל אינו יורש מחמת קרובה
אלא מחמת שאירות שהן חשובין כצער אחד אס כן כמו שהוא
קודם לשאר קרובים כך הוא קודם לצן דמאי לי האי ומאי לי האי:

ירש

ובני אחיות נטילין כל אחד
ממון אחות אמו אס אין
לה לא בן ולא בת. ולא
מנחילין ממון לאחות אמן
משום דבאין מכה אמן
דרשם דאמן יורשת אחותה
בשאין לה בנים כך בנייה
יורשין ממון אחות אמן
אס אין אמן קיימת בשעת
מיתת אחותה אבל אס מתו
בשל של זו אין אחיות
אמן יורשות אותה הואיל
דאין האת צעמה יורשת
אין בניה כך אחות האם
אין יורשת את אחותה. ראית
למאי

עין משפט גר מצוה

בו מ"י פ"א מה' נחלות
הלכה יא סנה עשין לו
ט"ס: א"ת: ס"ד ע"ק: א'
בו ב' מ"י שם הלכה ג
וטמא שם ט"ס: ח"מ
ס' רעו ספיק: א'.

רבינו גרשום

וה"ג לה לא תסוב נחלה
לבני ישראל ממטה אל
מטה בסיבת הבעל הכתוב
מדבר אחיה אומר בסיבת
הבעל או אינו אלא בסיבת
הבן כשהוא אומר לא
תסוב ממטה למטה אחר
הוי אומר בסיבת הבעל
הכתוב מדבר. דילפינן תתוס
מפורש וליכא למשמע
ממנה כי אס בסיבת הבעל:
דכתיב חסב מיתת. בין תנא
קמא בין תנא בתרא: ממטה
למטה אחר בסיבת הבעל
הכתוב מדבר כו': אמר קרא
א"ש. איש כתיב ביה דכתיב
איש בנחלתו ידבקו וגו'
ואיש היינו סיבת הבעל.
ומקמינן תרוייהו נמי איש
כתיב בהו דכתיב נמי כתיב
באידך לא תסוב נחלה לבני
ישראל ממטה אל מטה כי
איש בנחלת אבותיו: ידבקו
כתיב. דמשמע בסיבת הבעל
דכתיב ודבק באשתו: אמר
קרא ידבקו מטות. דמשמע
הסיבת הבעל וכדאמר לעיל
וכל בת יורשת נחלה
ממטות וזו ודביקת מטות
על ידי בעל הוא: וכן
לאו אחר הוא. וישיך בתר
האם: מנין לבעל שאין
יורש את אשתו מה שראוי
לכא ולד. כגון יורשת
אביה אס אין לו בן ומתה
אחיה האם ואחר כך מת
אביה שאינו יורש יורשה
זו אלא מה שמוחזק בידיה
בחייה הוא יורשת: ומתה
בחי מורישיה. היינו חמיו
וחמותו של שגוב ואח"כ
מתו הן ועכשיו ראוי היה
לרשונת אילו מת חמיו
ואחר (נחיתת) מתה אשתו
היה מחזק ביה שגוב לפי
שבא לו מאשתו ועכשיו
שמתה אשתו ואחר מתו
הן להכי חזרת הירשה
לבן אשת שגוב והיינו יאיר
בנו והכי נמי יתפרש אידך
דפנתם: מאי ואמר. הואיל
דשמעין מיאיר דאין הבעל
נוטל בראיו כמחזק אסאי
איצטריך קרא דפנתם להכי
אצטריך דכי תימא מעשה
דיאיר לא הוה כדאמר'
אלא הכי הוה שייאר נשא
אשה שהיו לה ל"ג ערים
ומתה וירשה הבעל יאיר
ומתה ליכא למשמע דאין
הבעל נוטל בראיו כמחזק
ת"ש מפנתם וכי תימא
פנתם נמי ירש את אשתו
וא"כ תרי קראי לתר מלחא
למה לי אלא דאוי פנתם
ירש את אמו משום דאין
הבעל נוטל בראיו וכי תימא
פנתם לא שמעין דהחיה
גבעת משרה חרמים נפלה
לו כדאמר' לעיל ת"ש
מלישנא דקרא דכתיב אשר
נתן לו להכי כתב אשר נתן
לו דב"ד נטולה מאלעזר
ונתנה לפנתם בנו משום
דאין הבעל נוטל בראיו
כמחזק כדאמרין: פ"ס'
ובני אחיות נטילין כל אחד
ממון אחות אמו אס אין
לה לא בן ולא בת. ולא
מנחילין ממון לאחות אמן
משום דבאין מכה אמן
דרשם דאמן יורשת אחותה
בשאין לה בנים כך בנייה
יורשין ממון אחות אמן
אס אין אמן קיימת בשעת
מיתת אחותה אבל אס מתו
בשל של זו אין אחיות
אמן יורשות אותה הואיל
דאין האת צעמה יורשת
אין בניה כך אחות האם
אין יורשת את אחותה. ראית
למאי

דמפרשי בני אחיות הכי בני אחיות נוחלין ממון אחי אמן משום דאשה יורשת אחיה ואין אחי האם יורש את בן אחותו דכשם שהאם אינה יורשת את בנה כך אין אחיה